

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА «АЛЬТКОМ»

Розглянуто основні підходи до оцінки фінансово-економічної діяльності підприємств промисловості на основі використання експрес-аналізу фінансової звітності. Розроблено рекомендації для підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

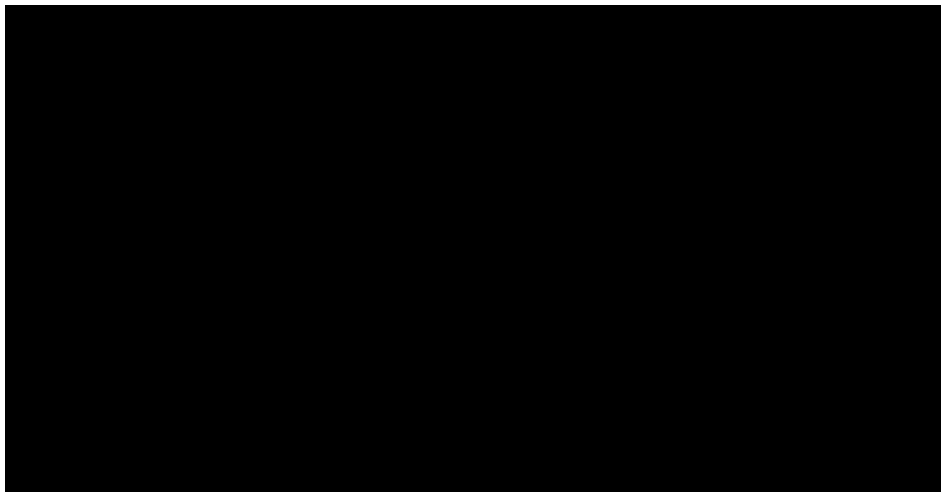
Ключові слова: фінансово-економічна ефективність, фінансовий стан, фінансові ресурси.

У вирішенні складних завдань забезпечення поступового розвитку підприємства значна увага приділяється фінансам. Виваженість і обґрунтованість рішень з управління фінансами господарюючого суб'єкта – запорука досягнення стратегічних та оперативних цілей розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

Дослідженню фінансового стану присвячені праці відомих вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них слід назвати Акаєва Ш. М., Анташова В. А., Брюховецьку Н. Ю., Горемікіна В. А., Ковальова В. В., Туріянську М. М. [1-7]. Але, незважаючи на те, що у світовій практиці вироблені основні підходи до планування, ряд методологічних проблем до кінця не вирішений.

Тому метою нашої статті є оцінка фінансово-економічної діяльності підприємства та розробка рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям та результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства та визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Загальне уявлення про фінансовий стан та результативність діяльності підприємства надає експрес-аналіз його фінансової звітності, який заснований на динаміці показників валюти балансу та фінансових результатів діяльності підприємства (рис. 1, рис. 2).

Рис. 1. Динаміка валюти балансу та чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Як видно з рис. 1, динаміка обох показників є взаємопов'язаною: при зниженні валюти балансу в 2009 р. спостерігалось зниження і чистого доходу від реалізації продукції; а в 2010р. – одночасне зростання обох показників. Результати динаміки дають підстави вважати, що зниження валюти балансу було викликане саме зменшенням обсягів діяльності, а, відповідно, і рівня оборотних активів, які були залучені до операційної діяльності. Та для оцінки

впливу динаміки зазначених показників має бути проаналізована динаміка фінансових результатів діяльності підприємства (рис. 2).

Динаміка двох основних видів фінансових результатів діяльності підприємства (валового та чистого прибутку) є дзеркально протилежною: при зниженні валового прибутку у 2009 р. спостерігалось зростання чистого прибутку, а у 2010 р. – навпаки: зниження чистого та зростання валового прибутку.

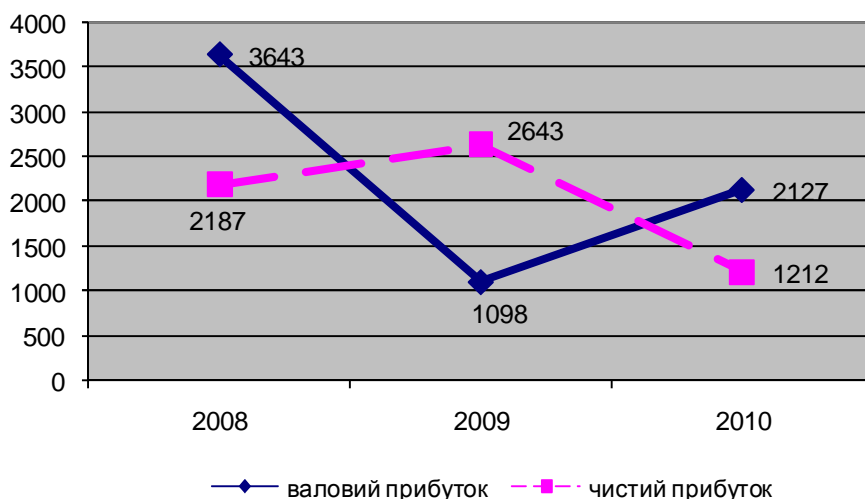

Рис. 2. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Таблиця 1. Експрес-аналіз фінансової звітності підприємства

Показник	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп зростання	
	2009/2008	2010/2009	2009/2008	2010/2009
Валюта балансу	-17933	+18272	0,692	1,454
Чистий дохід від реалізації	-223111	+306915	0,180	7,265
Валовий прибуток	-2545	+1029	0,301	1,937
Чистий прибуток	+456	-1431	1,209	0,459

Динаміка показників, наведених на рис. 1 та рис. 2, обґрунтовує проведення більш детального аналізу чотирьох показників, розрахунок яких становить фінансовий експрес-аналіз підприємства.

Як видно із результатів аналізу динаміки основних показників діяльності підприємства (табл. 1), у 2009 р. порівняно з 2008 р. загальний обсяг майна підприємства знизився на 30,8 % (17933 тис. грн.), що супроводжувалося зниженням обсягів реалізації продукції на 82,0% (223111 тис. грн.) та валового прибутку на 69,9% (2545 тис. грн.). Водночас чистий прибуток за результатами діяльності підприємства зріс на 20,9 % (456 тис. грн.). Така динаміка показників у 2009 р. свідчить про більш ефективне використання наявного майна та є результатом не отримання доходів, а скорочення витрат.

Динаміка основних показників експрес-аналізу в період 2009-2010 рр. є зворотною. Так спостерігалось збільшення валюти балансу, чистого доходу та валового прибутку з одночасним скороченням чистого прибутку на 54,1% (1431 грн.), яке відбулося, головним чином, не через зміни обсягів діяльності, а через зміну витрат, які не належать до операційної діяльності підприємства.

Таким чином, у результаті експрес-аналізу можна дійти до висновків, що у 2009 р. підприємство значно зменшило обсяги діяльності, а у 2010 р., навпаки, значно їх збільшило. За показниками валюти балансу та доходу від реалізації у 2010 р. були досягнуті обсяги, які перевищують аналогічні показники 2008 р. Проте

чистий прибуток характеризується протилежною динамікою, яка, головним чином, пояснюється змінами обсягів витрат, що не належать до основної операційної діяльності. Стосовно основної операційної діяльності можна зауважити, що у 2009 р. спостерігався спад, а у 2010 р. підприємство вийшло на показники 2008 р.

Більш точну оцінку причин зміни показників, що характеризують господарську діяльність аналізованого підприємства, можна отримати у результаті аналізу фінансового стану за такими напрямками:

- аналіз ліквідності підприємства;
- аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства;
- аналіз рентабельності підприємства.

Ліквідність підприємства характеризується наявністю у нього оборотних коштів, теоретично достатніх для погашення короткострокових зобов'язань, навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактами. У практиці аналітичної роботи використовують чотири основних показники ліквідності (табл. 2).

Як видно з результатів оцінки ліквідності аналізованого підприємства, стан його ліквідності є задовільним та за трьома показниками знаходиться в межах нормативних значень. Виняток становить тільки коефіцієнт абсолютної ліквідності, за яким фактичні значення перевищують нормативні вимоги, встановлені Положенням «Про порядок здійснення

Таблиця 2. Оцінка ліквідності підприємства ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Показник	Нормативне значення	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Коефіцієнт покриття	>1	1,062	1,178	1,144
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,981	1,099	1,139
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0	0,259	0,001	0,004
Чистий оборотний капітал	>0	3373	6016	7330

аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації». Таке перевищення свідчить про надмірний обсяг коштів на розрахунковому рахунку. Та перевищення є незначним, отже не свідчить про неефективність управління грошовими активами на аналізованому підприємстві. Більш докладно результати проведеного аналізу ліквідності демонструють наступне:

- динаміка коефіцієнта покриття свідчить, що підприємство може погашати короткострокові зобов'язання в основному за рахунок поточних активів у 2008 р. на 106,2%; у 2009 р. – на 117,8%; а у 2010 р. – на 114,4%. Проте, на думку деяких фахівців, надійним вважається його рівень у межах 1,3-1,7. Однак при цьому необхідно враховувати значний вплив на можливість підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями структури та ліквідності матеріальної частини оборотних активів. З огляду на те, що більше 90% запасів підприємства становлять товарні запаси, що є найбільш ліквідним різновидом запасів, показник покриття протягом всього аналізованого періоду можна вважати достатнім;
- коефіцієнт швидкої ліквідності за смисловим значенням є аналогічним коефіцієнту покриття, тільки він обчислюється для вузкого кола поточних активів, коли з розрахунку вилучено найменш ліквідну їх частину – виробничі запаси, які виносяться не стільки тому, що вони менш ліквідні, а головне, через те, що кошти, які можна одержати в разі вимушеної їх реалізації, можуть бути істотно нижчими за витрати на їхню закупівлю. За умов ринкової економіки типовою є ситуація, коли за ліквідації підприємства одержують тільки 40% і менше від облікової вартості запасів. Цей коефіцієнт засвідчує потенційну здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання при умові отримання від дебіторів всієї суми заборгованості. Отже, результати проведеного аналізу свідчать про таке: якщо підприємство отримує від своїх дебіторів усі розрахунки, то зможе покрити свої короткострокові зобов'язання у 2008 р. на 98,1%; у 2009 р. – на 109,9%; у 2010р. – 113,9%. Динаміка показника свідчить про підвищення рівня ліквідності аналізованого підприємства протягом періоду 2008-2010 рр.;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства. Він вказує, яка частка короткострокових зобов'язань може бути погашена негайно за рахунок наявних грошових коштів. На практиці незначна вірогідність того, що всі кредитори підприємства в один і той же час вимагатимуть повернення поточної заборгованості. Проте не можна не зауважити негативну динаміку абсолютної

ліквідності аналізованого підприємства, яка знизилася у 2010 р. відносно 2008 р. у 64,8 раза;

- наявність чистого оборотного капіталу є першим показником, який свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства. Більш того, обсяг чистого оборотного капіталу протягом всього аналізованого періоду збільшувався: у 2009 р. – на 79,7%, а у 2010р. – ще на 21,8%. Це свідчить про зміцнення фінансового стану підприємства та підтверджують висновки щодо достатнього рівня ліквідності ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ» протягом аналізованого періоду.

Стосовно чистого (власного) оборотного капіталу не можна не наголосити, що цей показник є базовим для і типу фінансового стану підприємства, для ідентифікації якого використовують трикомпонентний показник:

$$\bar{S} = [S_1(\pm BOK), S_2(\pm ПК), S_3(\pm ЗК)] \quad (1)$$

де функції S_1, S_2, S_3 – визначають як різницю між сумою відповідного виду капіталу та величиною запасів підприємства.

$$\bar{S}(x) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } x \geq 0, \\ 0, & \text{якщо } x < 0. \end{cases} \quad (2)$$

За цими розрахунками можна виділити чотири типи фінансового стану на підприємстві:

1. *Абсолютна стійкість фінансового стану* ($\bar{S} = (1,1,1)$) характеризується тим, що сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів підприємства. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів.

2. *Нормальна стійкість фінансового стану* ($\bar{S} = (1,1,0)$), при якій гарантується платоспроможність підприємства, але вартість запасів менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування.

При абсолютній і нормальній стійкості фінансового стану спостерігається високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни.

3. *Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан* ($\bar{S} = (1,0,0)$) характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів.

4. *Кризовий фінансовий стан* ($\bar{S} = (0,0,0)$) (підприємство знаходиться на межі банкрутства), коли грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу в такій ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів з оплати праці, кредитах банків, постачальникам, бюджету тощо [7, с.183].

Результати ідентифікації типу фінансового стану

Таблиця 3. Ідентифікація типу фінансового стану підприємства

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	3373	6016	7330
Перманентний капітал, тис. грн.	3373	6016	7330
Загальний капітал, тис. грн.	33278	6016	7330
Запаси, тис. грн.	4432	2675	276
± ВОК	-1059	3341	7054
± ПК	-1059	3341	7054
± ЗК	28846	3341	7054
Показник фінансової стійкості $\bar{S}$	(0, 0, 1)	(1, 1, 1)	(1, 1, 1)

Таблиця 4. Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Показник	Нормативне значення	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,065	0,160	0,130
Коефіцієнт фінансування	<1,0	14,409	5,268	6,667
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,058	0,151	0,126
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0	0,894	0,938	0,961

ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ» наведені в табл. 3.

Як видно з результатів проведеного аналізу, на кінець 2008 р. фінансовий стан аналізованого підприємства був нестійким, у 2009 р. була досягнута абсолютна фінансова стійкість, яка збереглася і у 2010 р.

Таким чином, на основі проведеного аналізу ліквідності та ідентифікації типу фінансового стану можна відзначити високий рівень фінансових аспектів управління ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ».

Крім ідентифікації типу, фінансовий стан підприємства характеризується також коефіцієнтним методом, результати якого наведені в табл. 4.

На відміну від результатів попередніх етапів фінансового аналізу підприємства, оцінка фінансової стійкості підприємства коефіцієнтним методом свідчить про значну невідповідність двох основних показників (автономії та фінансування) нормативним значенням. У 2008 р. рівень автономії підприємства становив 6,5 %, що в 7,69 рази нижче за норму; у 2009 р. та 2010 р. – 16% та 13%, що відповідно нижче за нормативне в 3,13 та 3,84 рази. Динаміка показника свідчить про деяке зниження рівня фінансової залежності підприємства від кредиторів, однак рівень такої залежності занадто високий. До того ж ситуація ускладнена нестабільним характером його динаміки: у 2009 р. відбулося значне покращення (з 6,5% до 16%), а у 2010р. – знову погіршення, хоча і не до рівня 2008 (з 16% до 13%).

У 2009 р. було досягнуто достатнього рівня забезпеченості власними оборотними засобами, які

було збережено і у 2010 р. Динаміка маневреності власного капіталу свідчить про її поступове підвищення, що позитивним чином відбивається на фінансовій стійкості підприємства.

Отже, за результатами аналізу фінансового стану з довгостроковою та короткостроковою перспективи можемо стверджувати наступне:

- результати аналізу є суперечливими, оскільки на фоні досягнутого у 2009 р. та збереженого у 2010 р. абсолютно стійкого фінансового стану, рівень фінансової незалежності підприємства є занадто низьким, що в майбутньому може призвести до катастрофічних фінансових наслідків;
- попри занадто низький рівень власного капіталу підприємства, структура його активів сформована таким чином, що забезпечує в поточному періоді достатній рівень власного (чистого) оборотного капіталу;
- рівень ліквідності підприємства є задовільним: структура оборотних активів надає можливість підприємству розраховатися за своїми поточними зобов'язаннями.

Проте засоби господарюючих суб'єктів, відображені в ф.1 «Баланс», знаходяться у постійному русі, переходячи з однієї стадії в іншу. Чим швидше відбувається кругообіг, тим більше продукції підприємство може виготовити та реалізувати при сталому їх розмірі. Сповільнення оборотності потребує додаткового вкладення засобів та може спричинити погіршення фінансового стану підприємства. Досягнутий у результаті прискорення оборотності

Таблиця 5. Аналіз ділової активності ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,741	1,004	7,262
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	9,265	1,681	8,407
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,316	1,283	7,506
Строк погашення дебіторської заборгованості, дні	43,890	284,533	48,627
Строк погашення кредиторської заборгованості, дні	39,394	217,101	43,415
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	88,172	13,786	241,209
Коефіцієнт оборотності основних засобів	778,541	124,972	1115,687
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	101,511	9,614	50,677

ефект виражається передусім у збільшенні обсягу випуску продукції та суми прибутку без додаткового залучення фінансових ресурсів. Саме це обґрунтовує необхідність доповнення проведених розрахунків аналізом ділової активності підприємства, яка виявляється в динамічності розвитку підприємства, швидкості обороту засобів підприємства. До цієї групи належать показники, які характеризують ефективність використання передусім активів підприємства та окремих пасивів (табл. 5).

Динаміка всіх проаналізованих показників ділової активності підприємства свідчить про значний спад ділової активності у 2009 р. з її подальшим підвищенням в 2010 р. Про це свідчить динаміка коефіцієнтів оборотності та відповідне зростання

строку погашення кредиторської та дебіторської заборгованостей у 2009 р. з їх поверненням у 2010 р. до рівня 2008 р.

Таким чином, результати проведеного аналізу фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ» свідчать про наступне: у 2009 р. на підприємстві відбулося падіння ділової активності, що знайшло своє відображення і в експрес-аналізі показників. Водночас саме в цей період підприємством було досягнуто абсолютної фінансової стійкості, значне зростання питомої ваги власного капіталу та зростання показників швидкої ліквідності та покриття. Але негативний вплив падіння ділової активності було помітно на динаміці абсолютної ліквідності підприємства, яка зазначала значного

Таблиця 6. Динаміка коефіцієнтів рентабельності ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ»

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Рентабельність активів	0,038	0,054	0,025
Рентабельність власного капіталу	0,816	0,519	0,173
Рентабельність діяльності	0,008	0,054	0,003
Рентабельність продукції	0,007	-0,006	0,001

падіння у 2009 р. із незначним покращенням у 2010 р.

З огляду на зазначене та протилежну спрямованість динаміки валового та чистого прибутку підприємства (рис. 2) для формулювання коректних висновків необхідно провести оцінку показників рентабельності. Такі коефіцієнти дають можливість оцінити рівень використання активів і пасивів підприємства, господарської діяльності. Якщо підприємство має значні коливання рівня рентабельності, недостатній його рівень чи навіть збитковий, усі ці факти можуть бути підставою для висновку про його нестійкий фінансовий стан. А якщо підприємство збиткове протягом кількох років, можна з досить високим ступенем імовірності стверджувати, що його фінансовий стан критичний.

Основні показники рентабельності розраховуються за даними фінансової звітності, а саме: за формами № 1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати».

Як видно з даних, наведених у табл. 6, динаміка показників рентабельності є вкрай незадовільною. Рентабельність активів, власного капіталу та рентабельність діяльності підприємства протягом усього аналізованого періоду знижувалася, що свідчить про незадовільний рівень ефективності діяльності підприємства. З усіх проаналізованих показників тільки рентабельність власного капіталу мала високе значення, що пояснюється невеликими обсягами відповідної складової капіталу підприємства.

Стосовно рентабельності продукції не можна не зазначити, що у 2009 р. цей показник мав від'ємне значення, що свідчить про наявність збитків у операційній діяльності підприємства. У цілому на 1000 грн. вкладених у продукцію коштів у 2008 р. було отримано тільки 7 грн. операційного прибутку; у 2009 р. – 6 грн. збитку, а у 2010 р. – 1 грн. прибутку. Ці показники свідчать про недостатній рівень ефективності діяльності аналізованого підприємства.

Загалом за результатами аналізу можна зробити висновки, що ТОВ «Торговий дім «АЛЬТКОМ» є фінансово стійким та ліквідним. Водночас характеризується низьким рівнем ділової активності та ефективності діяльності, що потребує активізації

заходів, спрямованих на пришвидшення оборотності засобів та скорочення витрат.

Список літератури

1. Акаев Ш. М. *Экономический анализ: влияние на конечный результат* / Ш. М. Акаев, В. Н. Сердюк // *Бухгалтерский учет*. - 1989. - №11. - С. 13-17.
2. Анташов В. А. *Экономический советник менеджера* / В. А. Анташов, Г. В. Уварова. - Минск: Финансы, учет, аудит, 1996. - С.93.
3. Бреховецька Н. Ю. *Економічний механізм підприємства в ринковій економіці: методологія і практика* / НАН України. *Ін-т економіки пром-сті*. - Донецьк, 1999. - 276с.
4. Горемікін В. А. *Лізинг: підруч.* / В. А. Горемікін. - К.: Основи, 2008. - 942с.
5. Ковалев В. В. *Фінансовий аналіз: управління капіталом, вибір інвестицій, аналіз отчетности* / В. В. Ковалев. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: ФиС, 1996. - 512 с.
6. Туріянська М. М. *Прибуток – важливе внутрішнє джерело інвестиційних ресурсів* / М. М. Туріянська. // *Вісник ДонДУЕТ*. - № 3 (27), 2005. - С. 94-99.
7. Туріянська М. М. *Фінанси підприємств: навчально-методичний посібник* / М. М. Туріянська. - Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. - 271 с.

РЕЗЮМЕ

Бережной Сергей

Оценка финансово-экономической эффективности деятельности предприятия «Альтком»

Рассмотрены основные подходы по оценке финансово-экономической деятельности промышленных предприятий на основе экспресс-анализа финансовой отчетности. Разработаны рекомендации по повышению финансовой стойкости и ликвидности предприятия.

RESUME

Berezhnyi Sergiy

Financial and economic efficiency estimation of «Al'tkom» enterprise activity

Basic approaches to financial and economic efficiency estimation of «Al'tkom» industrial enterprise activity on the basis of express analysis of the financial reporting are considered. Recommendations on the increase of financial firmness and liquidity of enterprise are developed.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2012 р.